

Св. архив: Петя Големанова

Акценти

Адрес на редакцията: гр. Казанлък, бул. "Розова долина" 100, офис 8 (срещу Митницата)

ЧЕСТИТО ВЪЗКРЕСЕНИЕ ХРИСТОВО!

Скъпи арсеналци, уважаеми съграждани!

На прага сме на деня на Великото Възкресение – най-големият християнски празник. Денят, в който е изгряла Светлината, Доброто е победило Злото и светът се е възродил за нов живот.

Искрено вярвайки, че Великден е празникът на надеждата, с която хората зареждат мечтите си, от името на „Арсенал“ АД и „Арсенал-2000“ АД, отправям към всеки от вас най-сърдечни и топли пожелания за светли великденски празници!

Така, както по традиция хората във всяко семейство, надявайки се на по-добри дни, си пожелават здраве, радост, обич и благочестие, така и ние в огромното арсеналско семейство сме изпълнени с радостно очакване на още по-големи постижения, сигурност, спокойствие и благополучие. А, за да постигнем това, ни е нужна вяра. За да успеем, трябва да бъдем силни и чисти в помислите и делата

си и с вяра да дадем път на новите ни надежди и на покълващото ново добро в нас.

Нека Великденската нощ озари и стопли душите и сърцата ни, нека пролетта ни вдъхне от куража си да не се спираме пред нищо, за да направим живота си по-хубав и по-щастлив!

Да си пожелаем да възкръснат надеждите на всички ни за един по-добър свят, изпълнен с мир и любов!

Инж. Николай Ибушев

**Генерален директор на „Арсенал“ АД,
Председател на Борда на директорите
на „Арсенал 2000“ АД,
Почетен гражданин на град Казанлък,
Основател и ръководител на
МК „Алтернативата на гражданите“**

ЛАЗАРКИ В „АРСЕНАЛ“

Проф. Кендерова:

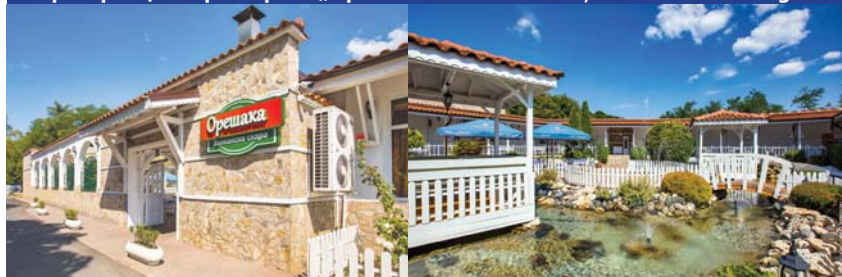
АЗ СЪМ РОСИЦА И СЪМ ОТ КАЗАНЛЪК

Участвала е в 5 експедиции на Антарктида, била е в безпространството на сребърното огледало, което Нийл Армстронг вижда от Луната, посетила е уникални места от нашата планета... За Великден ви срещаме с една невероятна жена, посветила се на науката, Земята и природата.

Езерото „Салар де Уини“

За резервации в ресторант „Орешака“: 0700 70 717, www.oreshaka-bg.com

Ресторант Орешака Казанлък

Работно време:
от 12.00 до 24.00 часа
/без почивен ден/

Проф. д-р Росица Кендерова е български геоморфолог, преподавател в Геолого-географския факултет на Софийския университет. Основател и председател на Сдружението на геоморфолозите в България, член на Българското геологическо дружество, на Международната асоциация на геоморфолозите и др. Научните й интереси са в областта на кватернерната геоморфология и палеогеография, съвременната морфогенеза и геоморфология и археология. Има принос в първите геоморфоложки изследвания в района на Българската антарктическа база

„Св. Климент Охридски“, които са свързани с анализа на различните криогенни процеси, форми и наслаги.

- Проф. Кендерова, споделяте, че се чувствате казанлъчанка и винаги ще обичате Казанлък. Разкажете кое е това, което винаги Ви връща тук, в Долината на розите и тракийските царе?

- Една трета от моя живот със семейството ми (баба, майка, татко и сестра ми) мина в Казанлък.

Продължава на стр. 7

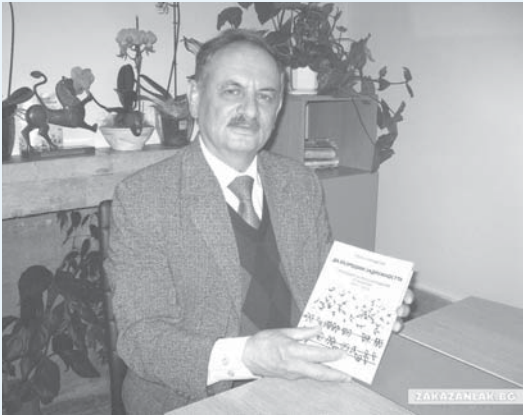
СТЕФАН САРАНЕДЕЛЧЕВ – КАЗАНЛЪШКИЯТ ХРОНИСТ

Стефан Саранеделчев, юрист. Първият съдия от Старозагорски съдебен окръг, носител на Личен почетен знак първа степен – златен, на Висшия съдебен съвет – 2012 г. Отличен за работата си е още през 1980-е, когато получава сребърна и златна значка на Съюза на юристите в България и печели второ място в национален конкурс за най-добро съдебно решение – веднага след ненадминатия Неделчо Беронов.

Професионалист с 37 години стаж, над 20 от които в Старозагорския окръжен съд, с десетки хиляди дела и единични изключения на отменени негови съдебни актове от по-висша инстанция, Саранеделчев е известен със своята принципност и пунктуалност във фактите. Същата пунктуалност, която той следва и в другите си занимания – изследвания и публикации по теми и за личности от най-новата история на родния град. Автентичен казанлъчанин, Саранеделчев знае и помни невероятно много. Той знае не само родната къща на именития художник Иван Милев, за която някои още водят спорове, той е способен да опише къща по къща

и фамилия по фамилия старите градски квартали, ведно с личните съдби

10 поредни години до 2017-а, съчредител на сдружението „Вишнев

на всеки един дом, родил хора, допринесли за духа и развитието на Казанлък в най-интензивните години на неговия растеж през целия 20-и век.

Верен на съкровената си кауза – Казанлък!, този днешен будител е в корена на национални инициативи, като връщането на името на историческия връх Свети Никола, който погрешно зовем Шипка.

цветя”, той организира Празниците на цъфналите вишни в Казанлък. От години членува в патриотичната формация „Българска орда”.

Откак се помни, Саранеделчев е демократ по дух. Споделя вярата в демократичните промени след 1989-а, помага за идеята. Но никога няма да го видиш сред кресливите „демократи”, които държат

фокуса на общественото внимание.

За да стигнеш до всичко, което знае Стефан Саранеделчев, трябва да прочетеш книгите му. Но не е достатъчно – той има още много какво да издава. През 2009 г. излизат от печат „Думите отлитат, написаното...” и „111 юристи, свързани със Старозагорска област: чувството за справедливост – основен закон”. После идват хроника на рода Саранеделчеви, изследване за потомците на казанлъчанина Пенчо Калайджиев, летопис на стар местен род и книга за старозагорския неврохирург д-р Кънчо Попов. Прелюбопитни и поучителни случки от кулоарите на съдебния живот съдържа „Зад превръзката Темида за качливо ни намига”, 2017 г. Юристъ-родолюбец е автор на десетки статии в местния, регионален и специализиран печат. Никога не е работил като журналист, но има интервю дори с акад. Дечко Узуну, който го приема радно в дома си в София, веднага щом научава, че е от Казанлък.

От Стефан Саранеделчев, въпреки настояването на баща му и дядовата желе-

зарска традиция, инженер нямало как да стане. Завършил славния казанлъшки Механотехникум „зорлем”, младежът мечтаел за хуманитарните науки. Това го води в Юридическия факултет на Софийския университет, където в края на 1960-е се влиза адски трудно. Така, от повелата на баща му Дечко: „Гледай техниката, че винаги да има работа за теб в Казанлък!”, в живота на Стефан остават само малкото време като стругар в „Хидравлика” преди казармата, годината в НИТИ като конструктор и технолог и двата месеца ученически стаж в Завод 5 на „Арсенал”.

На 10-и май от 17.30 ч. в Музея на розата в Казанлък е премиерата на книгата на Саранеделчев – проучване за 164 учители на Казанлък от последния над половин век.

За Деня на българската Конституция и професионален празник на юриста, 16-и април, с този необикновен наш съгражданин си говорим не толкова за правото и кривото от злободневното на деня, колкото за онова, което му е най-най на сърцето: Казанлък!

Както става често с хората „от джинс”, при съдия Саранеделчев всичко иде от семейството. Родът носи името си от уредния пращядо Неделчо, на когото местните прикачат

Истината на фактите

В Саранеделчев човек среща фино излъчване, деликатна усмивка и от-

Бащата на Стефан Саранеделчев – Дечко Саранеделчев, заедно с младежи от Казанлък. Седалият в средата е Константин Бозвелиев, за когото младите хора са се грижили през последните години от живота му. Годината е 1945-1946.

към името едно „Сара”. Което на турски значи „ред”. Тази подреденост и наследникът Стефан носи у себе си. Добрият съдия трябва да е подреден в мислите си. Да ниже фактите и обстоятелствата в точната им връзка, иначе няма истина, няма справедливост. Казанлъчанинът следва този принцип още като стажант съдия в Ямбол. После е съдия-изпълнител и юрисконсулт на различни предприятия в Стара Загора и държавен арбитър към Окръжния държавен арбитраж, където получава първите си професионални отличия в средата на 1980-е, а през 1999 г. – и повишение в ранг „съдия от Върховния касационен съд и Върховния административен съд”. Казанлъчанин от ново време го познават най-вече като зам.-председател на Старозагорския окръжен съд, съдия, на когото може да се вярва.

живчивост в общуването, което върви кротко и възпитано, но без да спира да дълбае в достоверността на фактите дори за обикновените неща от живота. Като историите на къщи, улици, хора... По-младите знаят името му от неговите компетентни и винаги точни намеси в местните краеведски спорове в социалните мрежи. Няма друг казанлъчанин вече, който да носи в паметта си този чист извор на широко знание за града. Напоследък се оттегля от фейсбук. Вероятно, защото там може да се пише всичко. Хората, сякаш, не търсят точните факти, предпочитат да съчиняват митове. А Саранеделчев държи на истината. И без нерви разбирава неверните митове за миналото на града, защото една грешка се повта-

ря, умножава и има реална опасност с времето тя да се наложи като истина поради незнание. Като случая със Старата печатница на Кирков, за която е нарочена къща срещу Бозуковото кафене, превърната дори в музей преди 1989 г. „Там действително за малко е бил Клуб „Дружба”, но печатната машина на „Работнически вестник” просто е преместена като експонат след нелепи опити да се качи на втория етаж на библиотеката, където е бил градският музей, за което и Чудомир с насмешка пише”, припомня Саранеделчев, отбелязвайки достоверното място на печатницата – по ул. „Трапезица” срещу ОУ „Мати България”.

Критичното мислене на юриста на подходящо място коригира и мен в изказа: „Не Овощник, а Казанлъшки минерални бани!”. И още: „Старият конак зад пазара не е старият конак. Зад пазара управата е преместена след пожар в началото на януари 1903 г., който изгаря много от регистрите на Казанлък в сградата на конака на Стоенчо Груйоолу по днешната улица „Рила”.

Своите данни за историята на Казанлък Саранеделчев събира цял живот. Търси снимки, записва спомени на диктофон, трупа изрезки от вестници, цели броеве, помни. Има феноменална памет. Професионално „изкривяване”. Обяснява го просто: „Обичам Казанлък!” и „Всеки си има някакви качества”. Още като малък през 1950-е, докато обикалял с дядо си и баща си града, запомнял всичко, което му разказват. За домовете и хора-

та. Знае куриозни събития, като падането на заблуден аероплан от казанлъшкото авиационно училище, забил се в Мандаджиевата къща. Споменава още забравената вила „Рустика” на терена на днешния Институт на розата и следите от живот през неолита: „Казанлък също е на 8 хиляди години, не само Стара Загора”. За Саране-

Нареченските бани, май 1949 г. Дечко Саранеделчев (в средата) е пред фотообектива с Трайчо Костов (вляво). Снимките са от личния архив на Стефан Саранеделчев

делчев в родния край ценна е не само тракийската история, на която се акцентира напоследък.

Първите учители

Интересът към историята и знанието за обществото у него провокирали първите учители. Уникалният Даскал Матьо Макелов, родом от Енина, Стефан среща в основното училище, след като го местят „по списък” в „Христо Смирненски”, макар малкият да не искал да на-

пуска „Тодор Юлиев” заради раздялата с първата си учителка Донка Кошева. Изобщо, Саранеделчев уважава учителството, неслучайно му посвещава цяла книга. Книжка събира и за рода си – началното училище на живота, починало още в железарската работилница на дядо му Стойчо – занаятчия, ковач, железар, усвоил занаята от баща си Георги. Там, зад блоковете вдясно, веднага след кръстовището на „Христо Ботев” с „23 пехотен Шипченски полк”, чичо му Димитър дава началото на казанлъшкото лютитерство. В едно от помещението на дядовата ковачина е първата работилница на „Кремона”. Там е и фотоателието на първата жена-фотограф в Казанлък, близка роднина. Там, 11-12 годишен, Стефко научил що е то труд за пръв път – по идея на баща си и под крилото на дядо си, комуто помагал и

който дори му платил! Оттогава помни приключението на първото си самостоятелно пътешествие по „Освобождение” – Розариума с тополите, боровите и кипарисите, Мандаджиевата фурна – Булашева чешма – Боршуковата фурна и така, към паважа на главната, сутрин умита с маркуч от „циганите-миячи”.

Продължава на стр. 4

Здравко Симонов:

ПРАЗНИЦИТЕ НА ПРОЛЕТТА

Има хора, при които радостите от живота се изсипват наведнъж по някое време от годината. Така е при Здравко Симонов от Цветница до Възкресение. Началникът на 12/140 стяга точно този Великден отдалече: имен ден – Велика Неделя – рожден ден... Но първо трябва да си свърши работата. За един началник на цех в „Арсенал“ тя никога не свършва. Докато в обедната почивка си говорим със Симонов, телефонът му звъни три пъти – нещо спешно чака своето решение. Той раздава задачите оперативно и продължаваме да говорим за арсеналското му битие, предопределено още от баща му, който някога го довел в Завод 12. „Баща ми, Симон Георгиев, бог да го прости, ме доведе. И оттогава – от есента на 1996-а, съм бил винаги тук“, казва Здравко. Чувства се там, където трябва да бъде. Знак за това е и фактът, че и тази година, за втори път, е в Алеята на славата. С читателите на „Трибуна Арсенал“ обаче срещаща му е за пръв път.

ко го знае още от времето, когато тук го посрещат Велко Генчев и Паун Фитков. През всички тези 25 години, откакто е при компресорите, Здравко Симонов е научил много за това производство, но за него е ценен и още един урок – „да се разбираш с хората“! Той държи на това и мисли, че му се получава: „Аз ги слушам и те ме слушат и всичко е наред“, е простият, но ефективен принцип, към който, като началник, Симонов се придържа. Оценката на своите пък ръководители, за своята работа, той уважава. С директора Крачанов се работи добре.

С колегите от 12/140, покрай пандемията, извън фирмата се събират много рядко – само по Нова година. Изобщо, и на Здравко му се отразява изолацията, в която всички живеем от две години насам. Но той си има „хапче“ против скуката и това е спортът, участвал е и в арсеналските футболни турнири.

Сега новата му страст са ските. Покрай приятелите си „запалил“ в последните години, но става все по-добър. Само в началото било трудно. Сега „прескача“ до Боровец и Пампорово често. Живее като един свободен мъж в силата на годините си. Може да пътува и по празниците натам, особено, ако има още планински сняг.

Но първо – да се свърши работата, второ – да се организират приятелите и за Цветница, и за рождения ден, който тази година за Здравко, роден на 24 април, съпада точно с Велика неделя след нощта на Възкресението, та – кое по-напред да се отбелязва?!

Макар и кръстен на баба си Златка, която не е именичка на Връбница – Цветница, Здравко си тачи името като фамилна ценност. Надява се с него да е здрав поне до 94 години, колкото живеяла баба Златка. По усмивката и позитивизма, който излъчва, дълголетие то може да се предскаже – защо не? И празниците да има още много, пожелава си Здравко. За делниците той не си пожелава нищо различно – след четвъртък при компресорите на „Арсенал“, Симонов няма никакви намерения за резки професионални промени. Тук му харесва.

Диана Рамналиева

БЛАГОТВОРИТЕЛНО ЗА ДЕЦАТА

1604 лева за закупуване на нови народни носии на възпитаниците си събра Детска градина „Буратино“ на благотворителен великденски базар. Той бе организиран от майките на малчуганите от детското заведение, намиращо се на територията на „Арсенал“. Със съвместните усилия и с огромното

желание на мамите, учителките и самите деца бяха изработени прекрасни великденски сувенири, цената на които варираше от 2 до 15 лева. Мами, татковци, много арсеналски служители, научили за базара, се събраха точно в обедната почивка на 13 април, за да си закупят от сувенирите и да подкрепят благородната инициатива.

200 лева за каузата дари Коалиция „Алтернативата на гражданите“. Допълнително в благотворителния базар се включи

с лични средства общинските светници от Коалицията инж. Янко Запрянов, директор „Технологично и иновационно оборудване“, и инж. Владимир Чучумишев, ръководител направление „Образование и квалификация“ в „Арсенал“ АД.

Според Гергана Палиева, директор на ДГ № 7 – „Буратино“, децата се нуждаят от нови народни носии и тя е приела присърце идеята на майките да се направи благотворителен базар за осигуряване на средствата. По думите ѝ, има заявени желания за още дарителски жестове.

Малките буратинчета стават част от националната кампания „Походът на книгите“, като групите посетиха Художествената библиотека в предприятието. В седмицата преди Възкресение Христово арсеналски служители ще четат любими детски книжки пред възпитаниците на детското заведение.

Юлия Николова

В живота на Здравко Симонов всичко върви някак предначертано. За младеж, завършил средното професионално училище на „Арсенал“ преди трийсетина години, сякаш е ясно, че професионалният му път е в казанлъшката оръжейница. Но големите промени, всякаквите кризи и динамика на новите времена пратили повечето от съучениците на Здравко другаде. Той останал. „Училището ни подготвяше за производството изцяло, навлизяхме бързо, жалко, че такива като нас остават все по-малко“, споделя началникът на цеха, който има отговорността да подава 24 часа в денонощието и почти 365 дни в годината така нужния по всички площадки съгъстен промишлен въздух.

Трасето, по което някога минавал съгъстеният въздух от компресорите до машините из целия комбинат, било десетки километри. Сега, когато старите бутални компресори са заменени с нови, винтови, „пътуването“ на въздуха от мястото на неговото производство до крайната точка е по-малко. Просто вече всеки завод си има компресор, докато навремето били общо три, обяснява Симонов. Винтовите компресори, които захранват машините с ЦПУ, Ковачната и прочие консуматори на територията на „Арсенал“, са повече от 80. Хората на Симонов следят процеса постоянно, както постоянно е и производството им. Работят на три смени, обикалят всички обекти. В тая работа, както и за почти всички професии в „Арсенал“, най-важното е техническата грамотност, казва началникът на цех 140 в Енергетичния завод на фирмата. Той ръководи 17 души, повечето – мъже. Всички трябва да са на „ти“ с технологията и техниката. Ако при някого не се получава, си тръгва – рискът от човешки грешки или липса на дисциплина е немислим: „Абсурдно е дори да си помислим, че можем да оставим „Арсенал“ без съгъстен въздух! Производството не може без него. Няма цех, който да не го ползва“. На Симонов дори мисълта за такава вероятност му изглежда страховита. Понякога се случват и аварии, но всичко трябва да се решава много бързо. Безопасността също е основен принцип в работата на хората от този цех. Това Здрав-

Продължение от стр. 2

СТЕФАН САРАНЕДЕЛЧЕВ – КАЗАНЛЪШКИЯТ ХРОНИСТ

Чувството ми за историчност е по рождение

В спомените на Саранделчев Казанлък клокочи от ше-

Времето не стига. Животът си отива”.

Обаче времето със сигурност стига за срещите в семейството със сестрата Виолета и двете дъщери,

едната интериорен дизайнер в София, другата – учител от Стара Загора. И внуците! – момче и момиче, които със съпругата Маргарита с любво посрещат в дома си и в областния град, и в родния Казанлък.

Бащата на известния казанлъшки юрист Стефан Саранделчев се грижил за Константин Бозвелиев в последните му години. Потънал в забвение и трева е днес гробът на една от емблематичните личности на Казанлък

Основателите на фабрика „Кремона“

P.S. Надяваме се, че нашата бдителност към фактите е на нивото на съдия Саранделчев! Но, ако някъде сме проявили неволна небрежност, моля да ни извини!

Диана Рамналиева

говит говор, много смях, за- качки, лакърдии, веселост в труда и не малко бедността с мириса на липовия чай, който понякога бил единствената му закуска. При дядо Стойчо идва целият град и все е забавно, бил звездек. Работилницата, построена от неговия баща Георги през 1880 г., помнела много истории.

Но по майчина линия Стефан е закръмен с не по-малко любов към българското, чийто вековен символ била старата фамилна къща в с. Осиковица, Ботевградско, където шетали през турско Левски и Димитър Общи. Разказите за тайните на дядовата къща се доказват, когато при срутването и се открива скривалище с нарисуван лъв на едната стена, за който се твърди, че е от ръката на Апостола. Под гредите на стопанска постройка в двора намират, дълго крила след 1944 г., пушката на дядо му, председател на местния революционен комитет и първи кмет на селото след Освобождението.

Към ден днешен Стефан Саранделчев се радва, че идеята „Врхъ Свети Никола“ набира популярност и все някога нещата ще дойдат на мястото си. В писането е ред на книгата за родния квартал с къщите под Колодрума. В архива на страстния краевед лежат още десетки материали. И той не знае дали времето ще му стигне, за да ги обработи и публикува: ”Всичко отминава, сега бих пих питал за други неща, бих събирал и друга информация, но хората вече ги няма.

„АРСЕНАЛ“ АД - КАЗАНЛЪК

търси да назначи специалисти и работници:

Специалисти:

- Инженер-металург

Образование и квалификация: Висше техническо образование, специалност „Металознание и термична обработка на металите“ или други подобни; Средно техническо образование с продължаване на обучението.

Допълнителни изисквания: Разработване и внедряване на технологични процеси по термична обработка, коване и обемно шамповане на метали и сплави. Работа със специализиран софтуер.

- Инженер-конструктор

Образование и квалификация: Висше техническо образование.

Допълнителни изисквания: Разработване на конструкторска документация на приспособления и екипировка за нанасяне на химични, галванични и лакобояджийски покрития.

- Инженер-технолог на пластмасите и каучука

Образование и квалификация: Висше техническо образование, специалност „Технология на пластмасите и каучука“ или други подобни. Средно техническо образование с продължаване на обучението.

Допълнителни изисквания: Разработване и внедряване на технологични процеси за преработване на пластмаси и каучук чрез шприцване и пресоване.

- **Инженер химични процеси**
Образование и квалификация: Висше химическо, инженерно-химическо, средно специално химическо образование.

Допълнителни изисквания:

Разработване и внедряване на технологични процеси за нанасяне на химични и галванични покрития и за защита на металите от корозия.

Кандидатите за тези позиции е необходимо да притежават личностни качества като лоялност, отговорност, инициативност, умение за работа в екип, комуникативност.

Работници:

- **Фрезисти** – 10 души, мъже и жени;

- **Окачествители** – 5 души, жени;

- **Бояджии промишлени изделия**, на 8-часов работен ден – 7 души, 3 мъже и 4 жени, със средно или основно образование;

- **Производствени контроли**, на 8-часов работен ден – 4 души, жени, със средно образование;

- **Бояджии промишлени изделия**, на 7-часов работен ден – 2 души, мъже, със средно или основно образование;

- **Производствени контроли**, на 7-часов работен ден – 3 души, жени, със средно образование.

„АРСЕНАЛ“ АД - КАЗАНЛЪК
търси да назначи за нуждите на
Инструменталния завод
работници по следните професии:

1. Шлайфист;
2. Стругар;
3. Фрезист;
4. Шлосер-инструменталчик;
5. Координатчик.

• Изисквания:

- Завършено средно образование;
- Умения за самостоятелна работа по професията.

„Арсенал“ АД е най-големият работодател в България в сфера „Машиностроене“, с широка и разностранна социална политика – предоставят се месечни ваучери за храна, осигурени са столово хранене и редица други придобивки.

Желаещите да кандидатстват за позициите могат да изтеглят документи от сайта на „Арсенал“ АД www.arsenal-bg.com/kadri или да ги получат от Офис № 1 – Пропуски, на централния портал от 07.00 до 17.00 часа.

Попълнените документи могат да бъдат изпратени на електронен адрес kadri@arsenal-bg.com или да бъдат подадени на място на адрес: гр. Казанлък, бул. „Розова долина“ № 100, Офис № 4 – всеки делничен ден.

Телефон за контакти: 0885 079 187

1. Настройчици на пресови металообработващи машини – мъже;
 2. Оператори на преса за метал – жени;
 3. Байцвачи на метали – мъже.
- Изисквания:
- Завършено средно образование;
 - Умения за самостоятелна работа по професията.

„Арсенал“ АД е най-големият работодател в България в сфера „Машиностроене“, с широка и разностранна социална политика – предоставят се месечни ваучери за храна, осигурени са столово хранене и редица други придобивки.

Желаещите да кандидатстват за позициите могат да изтеглят документи от сайта на „Арсенал“ АД www.arsenal-bg.com/kadri или да ги получат от Офис № 1 – Пропуски, на централния портал от 07.00 до 17.00 часа.

Попълнените документи могат да бъдат изпратени на електронен адрес kadri@arsenal-bg.com или да бъдат подадени на място на адрес: гр. Казанлък, бул. „Розова долина“ № 100, Офис № 4.
Работно време на офиса: всеки делничен ден.

Тел. за контакти: 0431/5 77 47

Делнични срещи в Завод 3

КОГАТО РАБОТАТА СИ ЗНАЕ МАЙСТОРА

Той е един от многото и многоуважавани майстори в Завод 3 на „Арсенал“. Тези, които си знаят работата до пределната тънкоост и са изградили едно неделимо цяло от делниците си в завода и живота извън него. Любомир Динев. Един от онези дългогодишни арсеналци, за които казват, че са от златния фонд на предприятието. Защото знаят и могат всичко, свързано с конкретното производство.

Още 20-годишен Любомир идва в „Арсенал“ – започва в цех 170 на Завод 3 като машинен монтьор. Изкарва до 1979 година и решава да си пробва късмета в Междуреченск, Република Коми. Там изкарва около 6 години, след което отново се връща в „Арсенал“ и отново в Завод 3, като машинен монтьор. Първият началник, който го приема в монтажната работилница и от когото научава спецификата на професията, е Илия Трифонов. И до днес Любомир му е благода-

рен за всичко. Добри думи споделя и за механика Георги Яръмов. В спомените му преминават година след

година – напрегнато ежедневие, работа на смени,

много поръчки. Но времената са хубави. Хората са млади, дейни, всеотдайни. И апартаменти успели да си вземат, да се оженят, да си устроят живота.

„Все прекрасни хора съм срещал в работата си, – споделя Любомир Динев. – Изключителни професионалисти и хора с големи сърца са всички директори на Завод 3, до които съм имал възможността да се докосна – Иван Григоров, Кирил Милев, Христо Кръстев, настоящия директор Георги Добрев. В момента съм в цех 110 и мога да кажа само хубави думи за целия колектив, за началника на цеха

Вичо Шопов и за заместника му Димитър Атанасов“.

Когато има сплотен и здрав екип, работата върви леко и проблемите бързо се решават, убеден е още майсторът от Завод 3, за когото няма неизвестни в производството. Работата е специфична, технологията на производство е свързана с огромен брой операции, изискващи познания и висока концентрация на вниманието. Отговорност, прецизност, спазване на правилата и технологичните изисквания, добри технически умения – това е най-важното, което, според него, е разковничето на успеха във всяко нещо, което правиш.

Още веднъж той се опитал да намери късмета си другаде – отново в Коми, този път със съпругата си Донка. Но било за кратко и пак се върнал в „Арсенал“. Днес Донка Динева също работи в Завод 3. И синът Александър е арсеналски кадър – в Завод 6. Трудовият стаж на

дватама родители на Любомир е преминал в предприятието. Арсеналска фамилия, вече три поколения.

Хобито на Любомир е спортът. От дългогодишния си арсеналски път той помни и времето, когато е имало много активен спортен живот – волейбол, футбол, народна топка. А отборът на Завод 3 бил водещ в междувзводските надпревари. За състезанията се сеща леко с носталгия – двете години на пандемия малко са ограничили тази дейност, но ето, дойде пролетта, времето се стопли и сякаш приканва почитателите на активната почивка отново да се съберат на терена...

За Любомир Динев животът безспорно е „Арсенал“. Както и да го е завъртяла съдбата, все тук го е връщала. И все в Завод 3, където няма нещо, което да му се опира в работата. А и тя си знае майстора – един от тези, за които се говори с уважение.

Юлия Младенова

НИКОГА НЕ Е КЪСНО ДА СТАНЕШ АРСЕНАЛЕЦ

Христо Кавалов е от Чирпан, но повече от половин век работи в Казанлък. На времето, когато градът бил вече индустриален център, приятели му казали, че тук има много работа и той пристигнал от родното си село Верен, в подножието

на Средна гора, и се хванал на работа. Междувременно завършил и казанлъшкия механотехникум „Цвятко Радойнов“, днешната Професионална гимназия „Иван Хаджиенов“. Обучавал се по специалността „Студена обработка“. И днес Христо само с добро си спомня своя класен ръководител, вече покойник, Петьо Калев. След техникума постъпва на работа в казанлъшкия завод „Хидравлика“. В ремонтния цех, където поддържа всички металообработващи машини – фрези, стругове и др., остава 40 години.

Натрупа години за пенсия и си останал къщи. Но без работа издържал само две седмици: „Не е за мен това, да стоя у дома и да не върша нещо по-сериозно“, спомня си Христо Кавалов. И подал документите си в „Арсенал“, където за трудовия му стаж започва ново лятобремене. Той смята, че никога не е късно да станеш арсеналец – от общо 56 години работа в Казанлък 16 са в оръжейницата.

Започва в работилницата на Завод 3, по-късно става оператор в цех 3/130, където работи и днес. Работата му изисква голяма прецизност и дисциплина, но това не го притеснява, свикнал е, когато работи, да бъде точен и концентриран. „Работата ми харесва, разбирам се с всички

– и с работниците в цеха, и с началника Димитър Димитров, и с шефовете на смените. Понякога ни е спокойно, друг път имаме по-спешни задачи, но работим така, че темпото никога да не влияе на качеството“, – споделя Кавалов и уточнява, че където и каквото и да е работил, винаги е бил много дисциплиниран. Той е от онова поколение българци, за което дълг и отговорност са понятия без алтернатива. Както и при много други арсеналски фамилии, и семейството на Христо не прави изключение. Освен

него, в „Арсенал“ работят и синът му Таньо, и снахата Дарина. Той е готвач, а тя работи в завод 1.

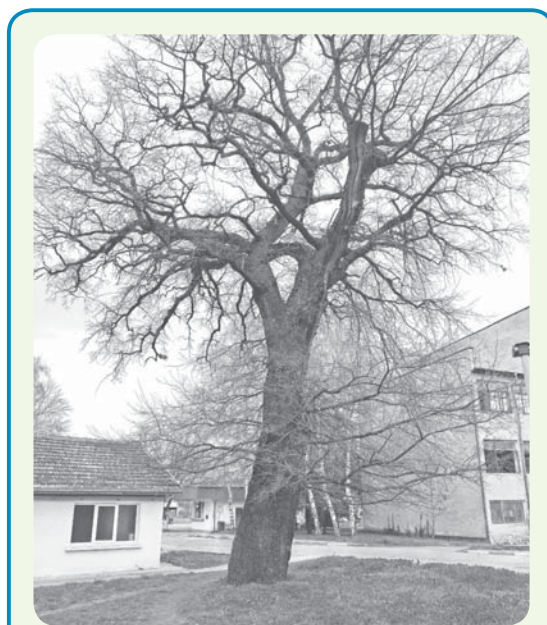
Фамилията Кавалови не е случайна. В рода му имало много талантливи музиканти, истински виртуози на кавала. Христо наследил дарбата от предците си и започнал да свири на този популярен у нас духов инструмент. Станал голям майстор-изпълнител, макар че свирел повече за удоволствие. Дълги години бил част от оркестъра в „Хидравлика“. „То не бяха празненства, събори, конкурси... спечелихме и много награди“, спомня си Христо Кавалов времето, когато художествената самодейност била в разцвета си и любителите-музиканти се изявяваха на много празници, тържества и концерти. Като истински чирпанлия, той най-много харесва и обича да изпълнява тракийските мелодии, те го пленяват с широтата и красотата си. За жалост, никой от потомците му – синът му, дъщерята Мария и внуците, не са „прихванали“ от това негово увлечение. „Този занаят си отива, но не съвсем“, казва Христо, очевидно доволен от факта, че внучката му Деница е наследила музикалните заложби на дядо си. Момичето се изявява в училищните певчески формации.

Другата страст на арсеналеца Христо Кавалов е велосипедът. С годините той все по-малко шофира, но пък с колелото не се разделя. С него се придвижва до „Арсенал“, с него се връща след работа в с. Копринка, където се грижи за животинките си. Изчислил е, че

с колелото си ежедневно навърта не по-малко от 15-20 километра. Велосипедът му е стар, купен е през 1977 година, и то втора ръка. Без скорости е, но пък е изключително здрав, украинско производство. Той му е като верен другар, с него пренася и доста багаж. Много пъти са му предлагали да го купят, но велосипедът на Христо Кавалов не се продава. За своите осем по десет лета операторът от 3/130 в „Арсенал“ е в отлична фор-

ма, мнозина биха завидели на неговата жизненост и на енергията му. И, въпреки че някои от близките му смятат, че вече е време да си почине, той има намерение да работи още малко. Защото усеща, че има сили в себе си, а и желанието да се труди не го е изоставило. Такива, като Христо Кавалов, са хората от по-старото поколение – неуморни и калени в работата. И с вкус към живота.

Димитър Бахчеванов

Вековен дъб в Завод 3

ДА ПОСРЕЩНЕМ ВЕЛИКДЕН

Всеки ден не е Великден! Един от най-важните дни в християнския свят е Възкресение Христово, най-чудодейният момент от битието на Исус. Християните посрещат празника в полунощ на събота срещу неделя в храма, на църковна литургия, палат свещ, която носят в домовете си, поставят я на кандило или пред икона. В тази свещ са събрани обичаи и вярата им за обновление на живота. Разказваме как българите по света и у нас се подготвят за един от най-почитаните християнски празници.

Птица с яйце

В Сицилия, в семейството на Христина Бузокова, посрещат празника на скромна, дори оскъдна вечеря. Свежърва ѝ приготвя традиционна за района солена торта. Тя се прави от 33 разточени кори, точно колкото е земната възраст на Исус Христос. Използваните продукти са отгледани от домакинята в собствената ѝ градина. Зеленчуци, яйца, кашкавал, сирена, всичко, което са си произведели сами домакинята. Смята се е за богатство и изобилие и затова за Великден са си позволявали известно разточителство. Приготвят и курабийки, в които се слага варено яйце, символът на Великден, раждането на нещо ново. Нов свят, нов живот. На сицилиански диалект това е „си l'ova“ – в превод „птица с яйце“. Посрещат Възкресение Христово в църквата, където на олтара е положена статуя на Исус, а хората се молят около нея почти до изгрев.

Великденска чешма

Как празнуват в Германия и какви традиции са запазени, споделя специално за читателите на в. „Трибуна Арсенал“ Искра Потцел: „Великденските празници тук са предшествани от богата и цветна декорация на двора, прозорци-

те, предверието на къщите. Тук, във Франконска Швейцария, биват декорирани и кладенците във всяко населено място, където има такива. Наричат се Osterbrunnen, на български език означава Великденска чешма. Произходът на този обичай произлиза именно от тук, но от 80-е години се разпрос-

транява и в други части на Германия. Кладенците се украсяват в различни форми с бръшлян или иглолистни клонки, към които се закрепват рисувани яйца. Яйцата се рисуват от местните жители. През зимата яйцата, които използваме за готвене, не се чупят, а издухват и се събират. В началото на годината предимно жените се събират и рисуват върху яйчените черупки. Тези, които не могат да рисуват, грундираат яйцата в определени цветове (в зависимост от това какви яйца от миналата година са се счупили или какъв цвят преобладава през настоящата година), а „рисувачите“ рисуват вече грундираните яйца. В седмиците преди Великден се събират жените от селото и започват да връзват зелените конструкции за кладенците. След което се закрепват кухите нарисувани яйца. Произходът на тази традиция се свързва със значението на водата като животодаряващ елемент и недостига на вода в този регион. По този начин се отдава почит към водата и кладенците, от които я черпим. Водоснабдяването днес е нещо съвсем естествено, но преди не е било така.

Великденски хляб

Приготвя се и „козунак“, наречен Osterbrot – Великденски хляб. Кръглата му форма и шафранът, който придава жълтеникав цвят, символизират силата на слънцето, а слънцето от своя страна е символ на Исус Христос като светлина на света. Стафидите са за плодородие. Сладкият вкус и примамливият вид са за окото и насладата след постите. Великденският хляб се украсява с кръст като символ на християнската вяра. Приготвят и обреден хляб, който е под формата на плитка, която символизира връзката на човека с Бог. Този хляб е разпространен и под формата на агне. Пак като символ за Исус. Хлябовете се пекаат в събота, но се ядат от петък чак в неделя. Все още се спазват постите. На разпети петък се яде риба. Месо не се яде. В неделя на Великден се яде всичко – агнешко, свинско, птиче месо, сладките неща вече са позволени.

Асен от „Арсенал“ и неговият родопски пататник

За тези, които не обичат агнешко месо, Асен Горанов споделя с нас любима рецепта, която по традиция приготвят в негово семейство. Асен е на 39 години, роден и израснал е в Смолян. Завършва СПТУ „Отдых и туризъм“, специалност „Кулинар“. От 16 години живее в град Шипка със съпругата си Стефка и синът им Теодосий. Разказва, че в началото са се устроили в Смолян, но шипченският вятър се оказал по-силен от родопския повей. Така една случайност (или пък закономерност) го довежда в „Арсенал“ и вече над година и половина е готвач в отдел „Обществено хранене“ на предприятието. Липсват му много Родопите, но Стара планина го провокира и очарова със

своята суровост. Винаги е имал силна връзка с природата. От години е сертифициран планински водач и често в свободното си време показва красотата на планината на туристически групи. Един от любимите му преходи включва билото на Стара планина, Сопот, заслон „Ботев“, връх Ботев и хижа „Добрила“. След това хижа „Рай“ и завършва в град Сопот. Най-голямата му страст е фотографията и по-точно заснемането на диви птици. Редките и хищни видове са голямото му предизвикателство. Запечатва кадри на белошипата ветрушка, царски орел, ловен сокол и много други. За целта често прави укритие (чакало), захранва предварително, изкарва по цели нощи в планината и чака за поредния зашеметяващ кадър.

Родопски пататник с лапад

Продукти: 600 гр. картофи, 150 гр. лук, 2 яйца, 150 гр. сирене, 5 гр. джоджен, 5 гр. черен пипер, 200 гр. лапад.

Приготвяне: Измитите и обелени картофи се настъргват на ренде и се прецеждат. Лападът и лукът се нарязват на ситно. Всички продукти се смесват и разбъркват добре. Могат да се изпекат на котлон в подходящ съд или в тава в предварително загрята фурна на 200°C за около 40 мин. Пататникът се сервира топъл и по желание се гарнира с натрошено сирене.

Добър апетит!

Традиционно агнешко за Великден

За да спазим традицията с агнешко за Великден, Стефка Манева, готвач в отдел „Обществено хранене“ на „Арсенал-2000“, споделя с нас рецептата, която приготвя всяка година.

Продукти: 2.5 кг агнешко месо, 0.5 кг. пресни гъби, 0.300 гр. домати от консерва, 3 връзки пресен лук, 150 мл. олио или масло, 50 гр. брашно, 100 мл. бяло вино, 1 връзка магданоз, пресен джоджен, 10 зърна черен пипер, червен пипер, сол на вкус.

Приготвяне: Месото, зеленият лук, гъбите и доматите се задушават. Овкусяват се със сол, черен и червен пипер. Долива се вода и се задушават до готовност на месото. След това се добавя бялото вино и се кипва за около 5 минути. Добавя се брашното, предварително разбито в студена вода. Разбърква се и, щом кипне, се сваля от огъня. Преди да се сервира, се поръсва с пресен магданоз. Подходящия гарнир към ястието са задушени ориз или картофи. Не забравяйте, че на агнешкото му подхожда чаша червено вино!

Весел и честит Великден! И на здраве!

Проф. Кеендрова:

Продължение от стр. 1

АЗ СЪМ РОСИЦА И СЪМ ОТ КАЗАНЛЪК

Тук беше детството ми, пълно с много игри; тук завърших средното си образование; оттук са много от приятелите ми, а в последните години имах и

то се случва целият живот на социума. Така че, ако си мислим, че дъждовете, температурите, глобалното затопляне (или захлаждане), т.е., че природата ни е ви-

метрични и други анализи, които помогнаха да научим повече за средата тогава, когато са били траките. Резултатите ни са публикувани в различни списания.

- Участвала сте в пет експедиции на Антарктида. Опишете усещането, не само да стъпих, но и да работиш на остров Ливингстън.

- Аз бях на Антарктида като член на български проект за изучаване на неживата природа там. Геоморфоложки изследвания в района на нашата база ги бяха започнали испанците, аз и моята асистентка ги продължихме, като в годините ние с нея станяхме членове на голям международен екип, в който водеще бяха португалски колеги. Когато за първи път стъпих на острова, там беше пълно с живот: по брега се разхождаха пингвини, други от тях се пързалеха по склона, излежаваха се тюлени, а в залива имаше китове. И всички те си „я“ караха, както са го правили милиони години. Като че ли ние, хората, бяхме не на мястото си. Същото усещане имах и в Африка. Една сутрин в подножието на Килиманджаро видяхме как стада от стотици биволи, слонове, газели, жирафи и всички животни от саваната тичат към водоемите. Земята се тресе... И отново – никой от тях не ни обърна внимание. Простото ние, хората, не бива да губим тази хармония между нас и Природата. Има една поговорка: ако камъкът удари яйцето, то ще се спуска; ако яйцето удари камък – пак то ще пострада. Само дано някой не си мисли, че ние, хората, сме камъкът, а яйцето е природата.

А пътуванията ми по света ме накараха да мисля, че нашата Земя е много малка. Една година тръгнахме от София за остров Ливингстън и понеже транспортът беше прекалено уреден (разбира се, благодарение на Христо Пимпирев), на третия ден ние бяхме изминали всичките 14 000 километра до базата. Нещо такова се получи и при прибирането в България от Великденския остров, който е почти на обратната страна на глобуса.... Малка е нашата планета и ресурсите са изчерпаеми.

- Като преподавател в Софийския университет работите с млади хора. Достатъчно амбициозни и мотивирани ли са те днес?

- В годините обучението на студентите се променяше, защото възникнаха нови учебни програми, нови специалности, предмети, а така също и рязко се увеличиха пътищата за продължаване на обучението в различни европейски университети. Това са такива възможности, за каквито ние, от нашето поколение, само мечтаехме. Промените позволиха на много млади хора да направят себе си, да се развият в мечтаната от тях област. Не

е никак случайно, че много от тях се реализираха (и сега също) в страни извън България. Страната ни не успя да задържи младите хора, процес, който всички ние виждаме. Аз не говоря за тези, които отиват на Запад, за да изкарат прехраната си и работят това, което им се предлага. Ситуацията в образованието рязко се промени в условията на коронавируса и ние преминахме на неприсъствено обучение. За такива специалности, като нашата, това не е добър вариант. Всъщност, не е никакъв вариант за нормално обучение. Аз няма да засегна други аспекти на епидемията (държа да кажа, че съм ваксинирана с 3-те дози), но за образованието това е катастрофа и нейното ехо ще отеква в годините напред. Сега, когато отново започнахме присъствени лекции и упражнения, стана ясно колко много сме изгубили ритъма на занятията, настроението

Ако отидете в Португалия, застанете на най-западната точка на Европа – нос Кабо да Рока. Там винаги духа един страхотен вятър, който отнася всичките глупости от ежедневието ни. Там обаче, като гледате Атлантическия океан, непременно ще усетите защо Колумб е тръгнал към хоризонта... Има едно друго страхотно място в нашия свят – езерото Инле в Мيانмар. Там хората живеят в неговите води, имат големи и общо взето добре устроени, но наколни жилища. Улиците са канали, зеленчуковите градини са върху много крехък почвен слой. Там всички карат лодки и много широко се усмихват. След 20 дни в Япония, връщайки се в България, имах чувството, че съм в друг, минал живот.

На езерото Салар де Уини отидохме заради Нийл Армстронг. В един от филмите на „Нешънъл Джографик“ той разказваше, че там, на Луната, когато видял „изгряващата Земя“, на нея е имало едно огромно сребърно огледало. В късните години на своя живот той посещава Салар-а. Това е уникално

възможност да работя с колеги-археолози в Долината на тракийските царе. В този смисъл аз не съм си тръгвала от Казанлък. Той е в душата ми и, ако трябва да се представя, ето, това е – аз съм Росица и съм от Казанлък.

- Работили сте за кратко в „Арсенал“. Какво помните от този период?

- Работих там, както и много от съучениците ми, защото по онова време (70-80-те години на миналия век) кандидатстването и приемането във ВУЗ ставаха по други процедури. Окръзите (сега области) подаваха необходимите им бройки за висшности в различни специалности, а, ако нямаше необходимост от такива, всеки кандидатстваше на общо основание. Това означаваше, че се бориш понекога за 1 или 2 места. И, ако не те приемат, тогава си длъжен да работиш. Аз си бях избрала специалност, която не беше заявена и поради това изкарах „2 години казарма“ в „Арсенал“... В началото бях на 3 смени и татко, който работеше в Шипка, ме изпращаше и ме прибираще. За него това беше кръстосване на котловината и умора. Работата беше далеч от това, което исках да уча, но имах приятели. Едно от момичетата, с което станахме близки, и досега е в нашето семейство като третата ни сестра.

- Вие сте професор по геоморфология – наука, която вероятно е трудно разбираема за масовия читател. Какво, всъщност, научаваме за земята, базирайки се на изследванията във Вашата професионална област?

- Геоморфологията е науката за релефа. Тя е в системата на науките за Земята и е свързана с климатологията, хидрологията, геологията. Има широки връзки с биологическите науки, с археологията.

Геоморфологията изучава процесите, формите и наслегите, които протичат и се образуват на земята, а последната е материалната повърхност, върху която

новна, ние ще продължим да се отдалечаваме от нея. А ресурсите са ограничени и при това много ограничени... На това основно учи геоморфологията. Тя анализира последствията от рисковите (за хората) процеси (свлачища, срутища, земетресения, кално-каменни порои и др.) и предлага различни решения. Едно от широките приложения е в анализа на палеосредата, т.е. каква е била природата в минали времена. Ние, хората, нямаме тази историческа памет, която кара поколения пътърви да се връщат на същите места, откъдето са тръгнали, щъркелите и другите птици да помнят въздушните коридори, бозайниците да мигрират и т.н. Ние бързо забравяме, например, че е имало земетресение и продължаваме да строим така, като че то няма да се случи. Имаме самочувствието, че можем и трябва да променим

природата така, както на нас ни е удобно, и забравяме, че тя е единственият ни дом.

- Имате пионерни археологически изследвания по тракийските могили, като Голямата Косматка в района на Казанлък. Каква информация дават получените данни от проучванията на такива места?

- С археолози в Долината на тракийските царе съм работила като член на интердисциплинарен екип в района на могилата Косматка с екипа на проф. Китов. В землището на Изворово работих с екипа на доц. Георги Нехризов. Получихме интересни резултати и за двете места. Например, бяха направени петрографски, седиментоложки, морфо-

за учене, любопитството да се четат хартиени носители, контактите и споровете. И признавам, че не съм голям оптимист, защото това обучение не беше качествено.

- Разкажете за най-вълнуващите места от Вашите пътешествия. Опишете най-голямото солено езеро в света – Салар де Уини, на територията на Боливия, като място извън времето и пространството... Какво се случва там с човек?

- Благодаря за въпроса Ви, но аз обичам целия свят и едва ли мога кратко да разкажа за много от местата, на които съм била. Първото място, за което искам да разкажа, е Великденският остров, който е най-самотният, т.е. най-отдалечен от континенталната суша остров. Той е в Южното полукълбо. До там стигнахме в една от годините на връщане от Антарктика. Като се качихме на най-високия му връх (малко над 500 m), ние, геолози и географи, не можахме да определим къде е северът, изтокът, югът... На острова има едно-единствено шосе с 2 табели: на едната пише Ханга Роа (това е единственото селище) и стрелка надясно, а на другата табела, разположена до първата – пак пише Ханга Роа и отново стрелка, но наляво.

Представлява солено езеро, с площ колкото Софийската котловина. Когато има вода (до 5-8 cm), тя създава невероятна огледалната водна повърхност, която „сваля“ небето с неговите облаци в краката ти и имаш усещането, че бавно потъваш към дъното на световния океан. Джипът те вози благодарение на GPS, защото няма ориентирни. Ние бяхме там от 4 ч. сутринта и видяхме всичките цветове на изгрева. В късния следобед обаче сестра ми каза, че не се чувства добре, защото тя (и всичките хора) никога не сме били в БЕЗПРОСТРАНСТВОТО, не сме свикнали и вероятно няма да свикнем на такъв простор, в който не просто няма планини, няма отделни езера, няма никаква зеленина, няма улици, няма животни. Уникално място, наистина!

- В навечерието сме на Великденските празници, а ние, хората, обикновено свързваме тези дни с надеждата за по-добри времена. Като учен, Вие в какво вярвате?

- Вярвам в науката, а надеждата ми е светът да се подреди. Моля се да има мир и Господ да пази децата по света, защото ние, възрастните, можем, но не съвсем.

Интервю на
Юлия Младенова

ВЕЛИКДЕНСКАТА КАРТИЧКА

Очарованието на една традиция

Всяка пролет Великият ден озарява домовете на християнските семейства. Спазват се и установените великденски традиции – празничната украса, боядисаните яйца, козунаците, богатата трапеза...

Модерните времена обаче оставиха за дълго някои от традициите в миналото. Сред тях са очарователните, мили, трогателни и романтични великденски картички, върху които хората са с радост и любов написвали „Христос възкресе!“ и ги изпращали на близките си, които в празничните дни били надалече. За тези времена днес припомнят изложбите от картички, които краеведи и музейни работници организират.

От няколко десетилетия традиционната великденска картичка е заменена от електронната честитка. Различни пожелания, дори в рима, могат да бъдат намерени в интернет. Но, колкото и да са сполучливи, те не могат да заменят и изразят личните чувства на подателя. Няма по-голямо уважение от това, да купиш картичка, саморъчно да я надпишеш и да я изпратиш в плик по пощата до скъп човек. А сам да я нарисуваш или изработиш, е израз на още по-голяма и чиста любов. Великденската картичка не е съвсем забравена. В училище децата рисуват или апликират картички, а художниците, фотографите и производителите не спират да изненадват с красиво оформени поздравителни честитки за Великден. Все още има хора, които сами въщи изработват картички и ги изпращат на близки и приятели – като послание, благослов и благопожелание за най-големия измежду празниците.

Раждането на картичката.

Кога са се появили първите картички, наричани „открити писма“, никой не знае със сигурност. Според някои историци, родината им е Древен Египет. Според други, техният прароберт – своеобразна визитка, е бил разпространен в Древен Китай, където, ако посетителят не е могъл да се види с човека, когото искал да поздравя, оставял на прага на дома му картичка с пожелания за празника.

През втората половина на 18

картички се пренесла в Русия, след това, през 1893 г. – в САЩ, където първоначално картичките се продавали като... сувенири.

Още през 1878 г. на Стария континент бил приет регламент за размера на картичките – от проведения в Париж Всемирен пощенски конгрес.

Единният европейски стандарт бил 90x40 мм. През 1925 г. той бил заменен с нов – 105x150 мм.

По онова време на предната страна на картичката нямало изображения, най-много едно яйце.

Там подателите пишели своите поздравления. Обратната страна била само за адреса и печата. В Австрия и Германия въвели гърбът на картичката да е от две половини – ляво пишели адреса, вдясно – поздрава. Така цялата предна страна се освобождавала за картинка. Форматът на тези картички бил официално одобрен през

Първата българска картичка

1906 г. на VI-я Световен конгрес на пощите в Рим.

Първите великденски картички – черно-бели, се издавали с благодарителна цел.

Развитието. Един от феномените на картичките е постоянно им развитие, непрекъснато се търсели нови форми и средства за изразяване на посланията.

Повечето поздравителни картички се печатали в Европа, най-вече в Германия, Белгия и Холандия. Често се вземал един и същи сюжет и се сменяло само поздравлението, което било използвано на езика на съответната страна. Така в края на 19 век картичките разнесли на километри разстояние радостното приветствие „Христос възкресе!“.

Да поздравяш някого с картичка за Великден било не само въпрос на мода, но и изискване на етикета. Освен че били изпращани по пощата, честитките се прибавяли и към подаръците по време на различни визити.

Около 1910 г., освен монохром-

ни, се печатали и цветни картички, в центъра на които най-често било изобразявано огромно яйце. Постепенно сюжетите се обогатили с изображения на великденски зайци, новоизлюпени пиленца, петли и кокошки, агънци, върбови клонки, ангели и светци, дори любовни сцени.

С разцвет на фотографията се появили и цветни фотокартички с изображения на деца, млади дами и щастливи семейства. В началото фотографите правели цветни картички, като украсявали ръчно черно-белите снимки.

Един от центровете за изработване и разпространение на картички в по-късни времена става Париж. Картичките били рисувани от хора, които не могли да се реализират като професионални художници, но пък жътели успехи в този жанр.

Станало традиция великденските картички да се пазят в семейните архиви. Благодарение на тях много истински шедевори на тази култура са достигнали до наши дни. Днес в библиотеката в Бирингам могат да се разгледат фамилни колекции от великденски картички.

По време на войните.

Първата световна война посребрението и гравирани със златен кант картички изчезнали, появили се изображения на войници и милосърдни сестри. След войната те били сменени от пасхални мотиви, в центъра на които най-често бил Исус. Разпространени били и картичките с цветя. По това време честитките били печатани по метода на хромолитографията.

В периода 1900-1925 г. те са белязани и от класово разделение: релефните били за богатите, с брилянт отгоре – за супер богатите, а без релеф – за бедните.

През 30-те и 40-те години на 20 в. картичките вече не били толкова пищни и оригинални – мотивите се преповтаряли. По време на Втората световна война и след нея великденските картички загубили от своята популярност. Завръщането на традицията – да се подаряват картички за Великден, става в края на 80-е години.

Българските великденски картички. В България изпращането на поздравителни картички се превръща в мода почти едновременно с останалата част

Личен архив – П. Големанова

от Европа – в края на 19-ти и началото на 20-ти век. Но в крайдунавските градове те са известни още по времето на Османската империя.

У нас не е имало производство на картички, внасяли ги от чужбина, предимно от Германия. Върху тях с гумен печат нанасяли надпис „Христос възкресе!“ на български или поръчвали картички с празно място, на което поставяли допълнителен текст. Много български книжари правели и менетата, които руските колекционери изкупували.

Първата оригинална българска картичка, с великденски сюжет и надпис „Христос възкресе!“, се появява през 1899 г. Нейн създател е Х. М. Христов, тиражирана е от издателството на Братя Левсичкови, отпечатана е в Самоков.

Художник – Георги Атанасов

С изключение на това, че изобразените хора били облечени в хубави и нови дрехи, символите в българските картички се различавали от западните. Рядко върху тях имало великденски заек. Основните български символи били яйцето, агънцето, пиленцата, фолклорните елементи. Любими изображения били пролетните цветя и напъгилите върбови клонки.

Истинският разцвет на българската великденска картичка настъпва между 20-е и 40-е години на миналия век, когато се появяват добри илюстратори на детски книжки. Те създават авторски картички, които изместват чуждите и побългарени честитки. Началото поставят художникът Вадим Лазаркевич и издателят Христо Хаджиев, който възлага на Георги Атанасов, един от най-талантливите ни илюстратори, да направи картички за деца. Великденски картички рисуват и други наши художници – Илия Бешков, Бинка Вазова-Николова и др., както и неизвестни автори.

Българските великденски картички са свързани и с имената на бележити наши поети и писатели. В архива на Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ се пази пощенска картичка, изпратена от Гео Милев до баща му Мильо Касабов, в която му съобщава, че няма да може да се прибере скоро в Стара Загора и пожелава много здраве на всички за Възкресение Христово.

Казанлъчанката Петя Големанова предостави от личния си архив рядка снимка, издадена от Дамски комитет в София, приходите от разпространението на която били за сираците от Балканските войни. На нея са изписани местата на големите битки, а цитатът отолу е на Иван Вазов.

Колекционерът Петър Величков. Литературният историк, журналист и поет, доктор по езиковедие, Петър Величков, през 2008 г. издава книгата си „Великденски и пролетни картички от Третото българско цар-

Картичка от Гео Милев

ство“, съдържаща историята им от първата половина на 20 в., и представя своята колекция в Националната библиотека в София. Показана е и малка картичка, изпратена на 25 април 1943 г. от Д. Хаджи Атанасов, за малкия княз Симеон Саксбург-готски. Картичките са с надпис и дата на изпращането. Тези, след 1947 г., заради забраната на празника, нямат надпис от автора и година на създаването.

„У нас няма нито една държавна сбирка на картички, нито има запазени архиви от оригинали на картички. Тази е причината една добре запазена картичка на чужд художник да струва 1000 евро, а картичка на Георги Атанасов – от 50 ст. до 3-4 лева“, твърди Величков, който смята, че „България е била много добро находище на поздравителни картички“. „Придобиването на стари картички у нас е предимно от амбулантни търговци, мъмкени куп безумни неща в огромните си торби. По-голямата част от картичките съм придобил по този начин“, споделя още той и допълва, че след 1989 г. и с появята на интернет всички по-качествени наши картички се продават извън България.

Петър Величков – сн. Оля Желева

Винаги е много приятно, когато някой се сети за теб и те поздравя за празника, казва колекционерът, но удоволствието е още по-голямо, ако пожеланието за здраве и благополучие е придружено с красива пролетна картичка за Великден – вечният символ на надеждата и възвращащия се живот.

Българска картичка от 1938 г.

Мария Рашкова

Издателски съвет: Николай Ибушев, Янко Запрянов, Цветан Шиков, Добрин Драгнев. **Редколегия:** Юлия Младенова - гл. редактор, Диана Нейчева, Мария Рашкова, Димитър Бахчеванов, Мария Пискова, Искра Буюклиева, Венко Юнаков. Със съдействието на КНСБ и КТ "Подкрепа" в "Арсенал" АД.

За връзка с редакторите на "Трибуна Арсенал": e-mail: tribuna.arsenal@gmail.com; Юлия Младенова: 0882 98 70 14, e-mail: julia_mladenova@abv.bg, Диана Рамналиева, e-mail: diana_gamnalieva@abv.bg; Мария Рашкова: 0882 98 70 12, Димитър Бахчеванов: 0888 21 01 00